

Kontrolloitu digitaalinen lainaaminen luo uudenlaisia kirjastoja: esimerkkinä Digital Theological Library

Kontrolloitu digitaalinen lainaaminen (Controlled Digital Lending, CDL) on lainauskäytäntö, jonka mukaan elektroninen ja Internetissä toimiva kirjasto voi täysin laillisesti digitoida omistamansa kirjan ja lainata digitoitua kappaletta elektronisesti niin, että koko ajan ainoastaan yksi kappale on lainassa tai lainattavissa. Tämän käytännön uranuurtajana on toiminut Internet Archive, mutta se on saanut myös seuraajia, joista tässä artikkelissa esitellään yksi, Digital Theological Library.

Internet Archive tunnetaan väsymättömästä projektistaan digitoida tekijänoikeuksista vapautuneita kirjoja. Se on kuitenkin jo vuodesta 2011 myös lainannut kirjoja, joita on tällä hetkellä saatavilla noin 2,5 miljoonaa. Kaikki nämä kirjat kuuluvat vielä tekijänoikeuslain piiriin. Lainauskäytäntönä on niin kutsuttu *Controlled Digital Lending* (CDL, kontrolloitu digitaalinen lainaaminen), jonka mukaan elektroninen ja Internetissä toimiva kirjasto voi täysin laillisesti digitoida omistamansa kirjan ja lainata digitoimaansa kappaletta elektronisesti niin, että koko ajan ainoastaan yksi kappale on lainassa tai lainattavissa.

Tämän käytännön laillisuudesta on Yhdysvalloissa väännetty kättä aina oikeussaleja myöten, mutta Internet Archive on jatkanut sitkeästi toimintaansa. Internet Archiven ohjelmasta ja sen tuloksista olen kirjoittanut enemmän Vartija-lehdessä.

Digital Theological Library

Kontrolloidusta digitaalisesta lainaamisesta on Internet Archiven lisäksi myös toisenlaisia esimerkkejä, ja näistä yksi kiinnostava kokonaisuus liittyy teologiseen kirjallisuuteen. *Digital Theological Library* (DTL)¹ on useiden kirjastojen yhteisomistuksessa oleva, uskonnollisten ja teologisten alojen digitaalinen kirjasto, jonka on perustanut kalifornialainen Claremont School of Theology. Se tarjoaa kirjaston omistavien laitosten tutkijoille, opettajille ja opiskelijoille mahdollisimman laadukkaat digitaaliset resurssit mahdollisimman alhaisin kustannuksin.

DTL:n luettelo on avoin, mutta pääsy sisältöön on rajoitettu yhteisomistuksessa laitosten opiskelijoille, henkilökunnalle ja tiedekunnalle. DTL sisältää yli 600 000 sähköistä kirjaa ja 60 miljoonaa artikkelia yli 21 000 lehdestä. Se pysyy myös ajan tasalla uutuuksien osalta: lainattavissa on 10 000

1 <https://libguides.thedtl.org>

nidettä, jotka on julkaistu vuosina 2020 ja 2021.

Lisensoidut tietokannat sisälsivät kokoelmia esimerkiksi ProQuestista, JSTOR:ista, Project Musesta, Oxford Scholarship Onlinesta ja Galesta. Omistajakirjastot maksavat kokoelman ylläpidosta ja kehittämisestä käyttäjämäärästä riippuvan vuotuisen maksun. DTL onkin suunniteltu sovussa ja yhteisymmärryksessä kustantajien kanssa. Yhteenoilta on vältytty, eikä oikeusjutuista ole pelkoa.

”Kakkoskirjasto” ja avoin portaali

DTL:a täydentää nykyisin toinen samaan omistajuusmalliin ja omiin sisältöihinsä perustuva digikirjasto DTL 2². Sen kautta on saatavilla lähes puoli miljoonaa kirjaa ja 71 miljoonaa artikkelia. Erillisen ”kakkoskirjaston” tarpeellisuus johtuu siitä, että osa tietokannoista kuuluu vain alkuperäiseen DTL-kokonaisuuteen.

DTL:n sisällä ja rinnalla on kaikille avoin portaali *Open Access Digital Theological Library* (OADTL³). Siihen linkitetty tietokannat sekä niiden kirjat ja artikkelit ovat täysin avoimia; kirjoja on lähes 200 000 ja artikkeleita 10 miljoonaa. Ne on koottu laajalla otannalla eri nettisivuilta palvelemaan nimenomaan teologisen ja uskontotieteellisen tutkimuksen tarpeita, vaikka mukana

on laajasti muidenkin alojen aineistoja. OADTL ei kykene korvaamaan useiden tietokantojen tuntemiseen ja osaavaan käyttöön johtavaa aineistohallintaa, mutta se avaa vaivattoman väylän avoimesti saatavilla olevan teologisen kirjallisuuden löytämiseen.

Global DTL

Samalla perustalla lepää *Global Digital Theological Library* (Global DTL)⁴; yli 300 000 kirjaa, 15 miljoonaa artikkelia), joka on räätälöity kehittyvien maiden teologisten opinahjojen tarpeita varten. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tätä digitaalista kirjastoa käyttämään oikeutetun teologisen koulun tai vastaavan oppilaitoksen tulee sijaita maassa, jonka kansalaisten keskimääräinen vuositulo on alle 15 000 USD vuodessa, ja siinä tulee olla opiskelijoita alle 2 000 vuodessa. Käyttöoikeuden tulee rajoittua laitoksen opettajiin ja opiskelijoihin.

DTL on suunniteltu sovussa ja yhteisymmärryksessä kustantajien kanssa.

Global DTL:n vuotuiset, hyvin alhaiset jäsenmaksut (500–3 000 USD) vaihtelevat maan köyhyystason ja opiskelijoiden pääluvun mukaan. Jatkuvasti kasvavana kirjastona se sisältää paljon aineistoa myös teologian ulkopuolelta, esimerkiksi lääketieteestä. Global DTL on edullinen kehittyvien maiden käyttäjilleen siksi, että kustantajat ja aineistojen välittäjät ovat hyvän tahdon eleenä osallistuneet

2 <https://dtl2.libguides.com/about>

3 <https://oadtl.org>

4 <https://globaldtl.org>

sen tuottamiseen. Aineisto auttaa merkittäväällä tavalla kolmannen maailman teologisia opinahoja kehittämään opetustaan sekä opiskelijoidensa mahdollisuuksia päästä tietoon käsiksi.

Samalla kun kirkkojen ja uskonnollisten yhteisöjen piirissä toimivia pieniä perinteisiä kirjastoja lakkautetaan varojen puutteessa eri puolilla maailmaa, DTL -variantteineen tarjoaa uuden mahdollisuuden uusien kirjastojen luomiseen ja niitä käyttävien yhteisöjen vahvistamiseen. ♦

Lähteet:

MYLLYKOSKI, M. 2021. Internet Archive edistää radikaalisti kirjojen saatavuutta. *Vartija* 2021 (3): ss. 169–176.

MATTI MYLLYKOSKI
Helsingin yliopiston kirjasto
matti.myllykoski@helsinki.fi

